

ALMANYA VE FRANSA'DA YAŞAYAN TÜRKLER ÖRNEKLEMİNDE GURBETÇİLERİN AB ve AB'YE KATILIM TUTUMU

Emine ŞAHİN*
Özlem DUĞAN**

Özet

1957 yılında kurulan AB'ye ilk başvuran ülkelerden biri olan Türkiye bu uğurda talep edilen reformları gerçekleştirmede kimi zaman hızlı kimi zamanda yavaş ilerleyerek AB yolunda mesafe almaktadır. AB üyelik süreciyle ilgili geçmiş yıllarda yapılan çalışmalarda Türk vatandaşları, kültürel, ekonomik, sosyal ve dini faktörlerden kaynaklı olarak Türkiye'nin üyeliğine karşı çıktığını düşünmektedir. Ancak Türkiye'den Avrupa'ya göç eden ve uzun yıllardır AB'ye üye olan ülkelerde yaşayan insanların Türkiye'nin AB'ye üyeliğine karşı nasıl tutum geliştirdikleri de bu süreçte önemli rol oynamaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, AB üyesi Fransa ve Almanya'da yaşayan Türklerin AB'ye üyelik süreci ile ilgili tutumunu ortaya koymaktır. Bu çalışmada Almanya ve Fransa'da yaşayan göçmen Türklerle derinlemesine görüşme yapılmış ve açık kodlama ile belirtilen sorulara cevap aranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, AB Türkiye İlişkileri, AB'ye Katılım Süreci, Avrupa'da Yaşayan Türkler

EU and Accession to EU Perception in Sample of Turkish Migrant Workers Live in Germany and France

Abstract

Turkey, which is one of the first countries that apply for EU founded in 1957, has made headway by progressing on discharging required reforms for this purpose. In the past studies on EU membership process, Turkish society thinks that they object Turkey's membership based upon cultural, economical, social and religious factors. In this process how people, who migrates to member countries from Turkey

* Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, Yrd.Doç.Dr.

** Uşak Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü, Yrd.Doç.Dr
Makalenin gönderilme tarihi: 28 Mart 2017, Kabul edilme tarihi: 04 Ağustos 2017

and live in member countries for long time, develop an attitude toward membership of Turkey plays a significant role. Accordingly, aim of this study is to reveal attitude on membership process of Turkish live in Germany and France. In this study, it is applied depth interview with migrant workers in Germany and France and seeked for stated questions by open decoding.

Keywords: European Union, EU and Turkey Relations, Accession Process to EU, Living Turkish in Europe.

Giriş

Türkiye AB kurulduktan sonra birliğe üye olmak için ilk başvuran ülkelerden biridir. 1957 yılında kurulan Avrupa Birliği'ne 1959 yılında üye olmak için Türkiye de ilk girişimlerde bulunmuştur. Birçok süreci geçerek bugün gelinen noktada Türkiye henüz Birliğe kabul edilmemiştir. 1957 yılında Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda'nın üyeliği ile kurulan birlikte bugün üye sayısı 28 olmuştur. 1999 Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin aday ülke statüsü elde etmesiyle hükümet politikası olarak AB standartlarına uyum çabaları doğrultusunda bir takım reformlar yürürlüğe konulmuştur. 17 Aralık 2004 tarihinde AB Hükümet ve Devlet Başkanları Zirve toplantısında, Türkiye'nin katılım müzakerelerine başlama kararı alınmış olsa da bu tarihten sonra uyum sürecindeki gerekli olan reformların yavaşladığı yönünde kanaatler oluşmuştur¹. Yapılan araştırmalarda da Türkiye'de ve Avrupa'da yaşayan Türklerin, Türkiye'nin AB'ye üye olmasının gerekliliği konusunda tutumlarının olumsuz yönde arttığı görülmektedir^{2,3,4}.

Elli yılı aşkın bir süredir Avrupa'nın değişik bölgelerinde yaşamlarını sürdüren ve AB vatandaşlığına kabul edilen Türk işçiler, Avrupa Birliği vatandaşı olma statüsünü kazanmışlardır. AB vatandaşlığına sahip olmayanlar ise vatandaşlık haklarından kısmen ve dolaylı olarak yararlanabilmektedirler. Ancak her iki durumda da Türk göçmenler, Avrupa Birliği ülkelerinden birinde yaşıyor olmanın sağladığı sosyal kültürel ve hukuki haklarla, Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin kendileri ve Türkiye için

¹ Mehmet Zahit Sobacı, "Avrupa Birliği Koşulsallığının Etkinliği Bağlamında Türkiye'de Reform Üzerine Bir Analiz", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 10 (2011): 2.

² Özgehan Şenyuva, "Türkiye Kamuoyu ve Avrupa Birliği 2001-2008: Beklentiler, İstekler ve Korkular", *Uluslararası İlişkiler* 6 (2009): 99-101.

³ Murat Korkmaz, Gökşen Aras ve Ali Serdar Yücel, "Yurtdışında Yaşayan Türklerin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecine İlişkin Görüşleri", *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi* 4 (2015): 238-239.

⁴ Mustafa Yağbasan, "Avrupa'daki Türklerin AB Hakkında Görüşleri (Almanya Özelinde Bir Alan Araştırması)", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 7 (2008): 115.

gerekliliğini rasyonel olarak değerlendirebilme şansına sahiptirler. Bu süreçte AB üye ülke vatandaşı gözüyle hem AB hem de Türkiye'yi yorumlamak ve çıkarımlar elde etmek önemlidir⁵.

Bu doğrultuda çalışmanın amacı AB'ye katılım süreci için gerekli reform çalışmalarının kısmen yerine getiren Türkiye'nin Birliğe üye olmasının günümüz şartlarında gerekliliği, 58 yıldır tam üye olamamasının nedenleri, girdikten sonraki Türkiye ve Fransa ve Almanya'da yaşayan Türk vatandaşların sosyal, ekonomik ve hukuksal değişiklikleri, yurt dışında yaşayan Türkler gözüyle ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında öncelikle AB'nin kurulma aşamasından bugün geldiği aşamaya kadar ne gibi değişiklikler geçirdiği, Türkiye'nin üyeliğe başvurduğu süreçten bugünkü sürece kadar ne gibi aşamalardan geçtiği alan araştırması ile incelenmiş, çalışmada Almanya'dan 12 ve Fransa'dan 13 katılımcı ile derinlemesine görüşme yapılarak alınan cevaplar açık kodlama ile analiz edilmiş, böylece iki ülkede yaşayan göçmenlerin tutumları benzerlik ve farklılıklarıyla ortaya konmuştur.

I-Türkiye'nin AB Süreci

Avrupa Kıtası üzerinde yer alan ülkelerin birleşme fikri, 19. yüzyılda Fransa ve Almanya arasındaki düşmanlığın ve Birinci ve İkinci Dünya Savaşları'nın ardından yaşanan büyük ekonomik, toplumsal ve siyasal yıkımların bir sonucu olarak değerlendirilmektedir⁶. Avrupa Birliği'nin (AB) kökenleri, 1950'lerde Avrupa ülkelerini birleştirmeye başlayan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'na dayanmaktadır. Bu topluluk, ekonomik ve siyasi işbirliği yoluyla Avrupa içinde sürekli barışı sağlamayı amaçlayarak altı kurucu ülke arasında ortak bir kömür ve çelik pazarı yaratmıştır.

Topluluğun altı kurucu ülkesi ise, Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda olmuştur. Girişimin başarılı olması üzerine kurucu ülkeler, her türlü mal ve hizmeti kapsayan daha geniş bir ortak pazar kurmaya karar vermişler ve 1957 yılında Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nun (EURATOM) kurulmasıyla Birliğin oluşumu hız kazanmıştır^{7,8,9}. Türkiye

⁵ Yağbasan, "Avrupa'daki Türkler," 99-118.

⁶ Philip Thody. *An Historical Introduction to the European Union* (New York: Routledge, 1997), 10.

⁷ Fikret Toksöz, *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Yerel Yönetim* (Türkiye Belediyeler Birliği, 2010), 12-14.

⁸ Thody, *An Historical Introduction*, 10.

⁹ Walter Van Gerven. *The European Union A Polity of States and Peoples* (USA: Stanford University Press, 2005), 7-8.

1959 yılında yani AET'nin kurulmasının hemen sonrasında üyelik sürecini başlatmıştır¹⁰. 1960'lar boyunca, Avrupa Ekonomik Topluluğu esas olarak ticaret ve tarıma odaklanan ortak politikalar geliştirmiş ve 1968 yılında üye devletler birbirleri arasındaki gümrük vergilerini tamamen kaldırmışlardır. Bu girişim başarılı olunca Danimarka, İrlanda ve Birleşik Krallık AET'ye katılmaya karar vermiş ve 1973 yılında da bu ülkelerin üyelikleri tamamlanmıştır. 1981 yılında Yunanistan ve 1986 yılında İspanya ve Portekiz AT'ye katılmıştır.¹¹

1959 yılında Birliğe üye olmak için başvuran Türkiye'nin üyeliği ise, 5 Eylül 1980'de konuyu sürekli gündemde tutan dönemin Dışişleri Bakanı Erkmen'in gensoru ile bakanlıktan düşürülmesi ve ardından 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle birlikte tam bir çıkmaza girmiştir¹². Ancak resmi olarak tam üyelik başvurusu Nisan 1987'de yapılmıştır. Türkiye – AT Ortaklık Konseyi'nin 6 Mart 1995 tarihinde Brüksel'de, Türkiye AB arasında bir "Gümrük Birliği" kurulmasını öngören bir anlaşma imzalanması ve bu anlaşmanın 13 Aralık 1995'te Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanmasıyla birlikte Türkiye 1 Ocak 1996'da Gümrük Birliği'ne¹³ dâhil olmuştur ancak üyelik sürecine başlamak için yine kabul alamamıştır¹⁴. Diğer taraftan, 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile ekonomik ve parasal birlik doğrultusunda ilerleyen ve hükümetler arası işbirliğini içeren AB (Avrupa Birliği) oluşturulmuş böylece günümüzdeki kimliğini tam anlamıyla almıştır¹⁵. Avrupa Birliği Antlaşması'yla geleceğin Avrupa'sı için yeni görev ve sorumluluk alanları belirtilmiştir¹⁶.

1996'da Gümrük Birliği kararının alınmasından sonra üyelik yolunun açıldığı inancıyla, 29 Ocak 1997'de Türkiye ile Almanya, İtalya, Fransa, İngiltere, İspanya arasında başbakanlar düzeyinde yapılan toplantıda, dönemin Başbakan'ı Çiller tam üyelik için bir tarih verilmesini talep etmiştir. Bu talebe başta Almanya olmak üzere AB'den olumsuz yanıt gelmiştir.

¹⁰ Yağbasan, "Avrupa'daki Türkler," 100.

¹¹ Toksöz, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, 12.

¹² Sibel Turan, *Yunanistan ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Giriş Süreçleri Üzerine Bir İnceleme*, ed. Sibel Turan, (Keşan Sempozyumunda Sunulan Tebliğ, Keşan Belediyesi Yayınları: 2003), 342.

¹³ Gümrük Birliği ile Avrupa Birliği ülkeleri için Türkiye'ye geçiş hakkı tanınmakta ancak tek taraflı geçiş hakkı ile Avrupa ülkeleri için Türkiye açık pazar haline dönüşmektedir.

¹⁴ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2010), 1154.

¹⁵ Hüseyin, Pazarcı, *Avrupa Topluluklarının Uluslararası İlişkileri* (Ankara: Ankara Üniversitesi ATAUM, 1991), 14.

¹⁶ Sergün Kurtoğlu, "Avrupa'da Yaşayan Türklerin Avrupa Birliği'ne İlişkin Kamu Gündemi Oluşması Sürecinde Avrupa Birliği'ne Yönelik Tutumlarının Kalitatif Bir Değerlemesi: Avusturya Örneği", (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010): 1.

Türkiye ile ilişkilerin gümrük birliği temelinde devam etmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, Türkiye'nin tam üyelik için Kopenhag kriterlerini yerine getirmek açısından ciddi mesafe kaydetmesi gerektiğini vurgulamışlardır¹⁷. Avrupa Birliği Zirvesi'nin Aralık 1999 tarihli Helsinki toplantısında Türkiye aday ülke ilan edilmiştir. Bu ilan, her iki taraf için de yeni bir dönemin başlangıcı olmuş ve Türkiye ile AB ilişkileri yeni bir boyut kazanmıştır. Bir sonraki önemli adım, Avrupa Birliği Zirvesi'nin Aralık 2002 tarihli Kopenhag toplantısında gerçekleşmiş ve bu zirvede, Türkiye'nin 1993 tarihli Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirmesi halinde AB'nin vakit kaybetmeden Türkiye ile üyelik müzakerelerine başlamasına karar verilmiştir¹⁸. 2004 yılındaki yeni bir genişleme dalgasıyla, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya AB'ye katılmış ve üye sayısı 25'e çıkmıştır. 17 Aralık 2004 tarihinde yapılan AB Zirvesi'nde AB liderleri, 1999 Helsinki Zirvesi'nde aday ülke ilan edilen Türkiye ile 3 Ekim 2005 tarihinden itibaren katılım müzakerelerine başlamaya karar vermiş, Türkiye, o tarihten beri AB tam üyeliğine yönelik katılım çalışmalarını sürdürmüştür¹⁹. 2007 yılında Bulgaristan ve Romanya AB'ye üye olmuş ve üye sayısı toplamda 27'ye ulaşmıştır²⁰. 3 Ekim 2005 tarihinde de üyelik müzakerelerine başlayan Türkiye, mevcut durumda başta Kıbrıs sorununun ve bazı üye ülkelerin etkisi ile üyelik müzakerelerini beklenen ve istenen hızda sürdürememiştir^{21,22}. Karpat'a göre, "Türkiye uzun bir Avrupa yolculuğu yapmış, ancak bu yolculuk henüz bitmemiş" tir²³. Türkiye-AB ilişkilerinde bugün gelinen aşamada ciddi bir sıkıntı olduğu ve müzakere sürecinin tıkandığı görülmekte iken Türkiye ile tam üyelik müzakerelerine aynı zamanda başlayan Hırvatistan'ın bu süreci tamamlayarak 2013 yılında Birlik üyesi olmasına karar verilmesi, AB-Türkiye katılım müzakerelerinde gelinen noktayı göstermesi bakımından önemlidir²⁴. Davutoğlu'na göre; "AB

¹⁷ Sanem Baykal ve Tuğrul Arat, "1990-2001: AB'yle İlişkiler", içinde *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, ed. Baskın Oran, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2002), 344.

¹⁸ Toksöz, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, 14.

¹⁹ Toksöz, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, 14.

²⁰ Toksöz, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, 13.

²¹ Hatice Yazgan ve Altan Aktaş, "Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Kamuoyu Faktörü: Çankırı İli Örneği," *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 2 (2012): 3.

²² Emirhan Göral et al., *Üniversite Gençliğinde Avrupa Birliği Algısı: Marmara Üniversitesi 2004 ve 2014 Anketlerinin Bir Değerlendirmesi*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü, 2014), 27.

²³ Karpat, Kemal H., *Türk Dış Politikası Tarihi*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2012), 350.

²⁴ Muzaffer Dartan, "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Almanya'daki Türk Lobi Gücünün Rolü", *Marmara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 20 (2012): 146.

Türkiye'nin üyelik müracaatından bu yana son derece soğukkanlı bir tercih ile Türkiye'yi bünyesine almaksızın ve tam olarak reddetmeksizin bir bekleme sürecinde tutma tavrını sürdürmüştür²⁵. 9 Kasım 2016 tarihinde Avrupa Birliği (AB) Komisyonu Türkiye'nin nihai ilerleme raporunu ilan etmiştir. Komisyon tarafından 19. kez hazırlanan ilerleme raporu, Türkiye için ilk kez 1998 yılında ve bu tarihten itibaren ise her sene yayımlanmıştır. Her yıl farklı bir raportör ve ona bağlı bir ekip tarafından hazırlanan ve bir önceki rapordan itibaren geçen bir senelik süre zarfında Türkiye'de yaşanan siyasi, ekonomik ve toplumsal olayların değerlendirildiği ilerleme raporunda Türkiye'nin katılım müzakerelerinde almış olduğu yol incelenmiş ve raporun sonunda tavsiye edilen bazı politika önerilerine yer verilmiştir²⁶. AB'nin Türkiye ile müzakereleri durdurmayı açıklaması üzerine Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 2016'nın sonuna kadar AB'den tam üyelik yolunda somut bir adım gelmemesi halinde 2017 yılında bu sürecin devamına yönelik referandum yapılacağını söylemiştir²⁷. Bunun yanı sıra Avrupa kamuoyunda sıklıkla gündeme gelen radikal/aşırı sağ oluşumlar sebebiyle birçok AB üyesi ülke, Türkiye'nin tam üyeliğine karşı açıktan cephe almaya başlamıştır.

Diğer taraftan, Birliğin içinde de çatlak sesler yükselmektedir. Türkiye'nin AB'ye toplumsal açıdan entegrasyonunun bazı ülkeler tarafından kasıtlı engellediği gibi kanaatler birliğin genelinde Avrupa şüpheciliğini de (*Eurocepticism*) artırmıştır; yine farklı gerekçelerle Fransa ve Hollanda'da iktidara gelmeyi hedefleyen radikal sağ partiler ülkelerinin AB üyeliğini referanduma götürme vaadinde bulunmaktadır²⁸. AB ve bazı üye ülkeler, bir yandan Türkiye ile müzakere sürecini çeşitli gerekçelerle engellerken, diğer yandan, Türkiye için dolaylı da olsa, imtiyazlı ortaklık önerisinde bulunmaktadır²⁹. Başlangıcından itibaren diğer AB'ye üye olmuş ya da aday ülkelerden farklı bir seyir izleyen Türkiye'nin AB serüveninin ne şekilde sonuçlanacağını zaman gösterecektir. Ancak Türkiye'nin üyeliği kabul edilirse söz konusu sürecin sıkıntılı olacağı da düşünülmektedir³⁰. Türkiye'de ve yurtdışında yaşayan Türkler tarafından takip edilen

²⁵ Ahmet Davutoğlu, *Stratejik Derinlik*, (İstanbul: Küre, 2014), 548.

²⁶ Mehmet Hacı Boyraz, "2015-2016 İlerleme Raporu ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri", *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı: Perspektif* 154 (2016): 1.

²⁷ "Erdoğan: AB müzakerelerini referanduma götürebiliriz" "http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/06/160623_erdogan_ab_muzakere_referandum, Son Güncelleme: 23 Haziran, 2016.

²⁸ Boyraz, "2015-2016 İlerleme Raporu," 5.

²⁹ Dartan, "Üyelik Sürecinde Almanya," 143.

³⁰ Özlem Demirkıran et al., "Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Son Dönem", *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi* 3 (2010): 75.

Türkiye'nin AB sürecinde bundan sonra neler olacağı ve Türkiye'nin birliğe üye olup olamayacağı merak edilmektedir. Özellikle yurtdışında yaşayan ve AB üyesi bir ülkede yaşıyor olmanın faydalarını veya zararlarını bizzat deneyimleyen Türklerin AB ile ilgili görüşleri bu noktada önem taşımaktadır.

II-Türklerin Avrupa Yolculuğu

Türkiye'nin 1950'lerden başlayıp günümüze kadar devam eden dış göç süreci beş aşamada ele alınmaktadır. Birinci aşama dış göç hareketinin başladığı 1950'li yıllardır. Bu yıllarda daha çok bireysel girişimler ya da özel araçlarla sınırlı sayıda göç gerçekleşmiştir. İkinci aşama 1960 yılından sonraki dönem olup siyasal düzenlemede gerçekleşen ikili anlaşmalara dayalı olarak düzenli ve planlı göçlerin yaşandığı dönemdir³¹. Diğer göçler gibi işçi göçünde de insan ilişkileri yeniden oluşmakta, hem göç eden hem de göç edilen bölgede insan ilişkilerinin yeniden şekillendiği görülmektedir, yaşam biçimleri aslından fiziksel gibi görünen bu durumdan sosyal düzeyde etkilenmektedir³². Bu dönemde Almanya'nın³³ ardından 1964 yılında Avusturya, Belçika ve Hollanda, 1965 yılında Fransa ve 1967 yılında İsveç ile işgücü göçü anlaşmaları gerçekleştirilmiştir³⁴. Üçüncü aşama, 1970'li yıllar ve özellikle 1973 dünya petrol kriziyle başlayan ekonomik kriz, yabancı işçi alımının durdurulması, yasadışı göçmenlere yasal statü kazandırılması, aile birleşmelerini kapsamaktadır³⁵.

Avrupa ülkelerinde her geçen gün sayıları artan Türk insanının sayısı 1972 yılında 600.00 olarak belirlenmiştir³⁶. Yurtdışına işçi göçünün en yoğun olduğu 1961-1973 yılları arasındaki dönemde yaklaşık 780 bin işçi

³¹ Ünver Günay, "Göç, Din ve Değişme: Batı Avrupa'daki Türk İşçileri Örneği", *Bilimname* 3 (2003): 39.

³² Mithat Arman Karasu, "Türkiye'de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 57 (2008): 260.

³³ 1961'de Avrupa ülkelerinden Almanya'ya ilk işçi göçü gerçekleştirilmiş ve Türkler "misafir işçi" statüsü ile bu ülkeye göç etmeye başlamışlardır. Bu gün ise Türkiye nüfusunun yüzde 8'inin ülke dışında yaşadığı Türkiye'nin en kalabalık gurubu Federal Almanya'dadır ve yaklaşık 2,7 milyon Türk'ten oluşmaktadır. Mustafa Yağbasan, *Almanya ve Türkiye Özelinde Kültürlerarası İletişim*, (İstanbul: Literatürk, 2016), 154.

³⁴ Nermin Abadan-Unat, *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006), 58.

³⁵ Günay, "Göç, Din ve Değişme", 39-40.

³⁶ TÜSİAD, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Bağlamında Uluslar arası Göç Tartışmaları*, (İstanbul: Yayın No: TÜSİAD-T/12/427, 2006), 66.

³⁷ Nergis Schulze Mütevellioğlu, "Yurtdışına İşçi Göçünün 40. Yılına Doğru: F. Almanya'daki Türklerin Değişen Profili ve Sorunları", *Mülkiye* 222 (2000): 71-72.

dış göçle tanışmış bunların yüzde82'si Batı Avrupa ülkelerine göç etmiş ve bu göç edenlerin yaklaşık yüzde 84 gibi çok büyük bir oranı ise Almanya'ya göç etmiştir³⁷. Dördüncü aşama 1980 sonrası dönem olarak dikkat çekmekte, bu aşamada daha çok göçmen çocukların eğitim sorunları, getto yaşamı, çeşitli örgütlenme faaliyetleri, sığınma istekleri ve eve dönüşü teşvik eden yasaların gündemde olduğu görülmektedir³⁸. Avrupa'da Türk insanının sayısı 1980 yılında yaklaşık 2 milyona, 1990 yılının ortalarında ise 2.9 milyona ulaşmıştır³⁹. Beşinci dönem ise 1990'larda başlayıp günümüze kadar devam eden süreci kapsamaktadır. Bu döneme daha çok yabancılar yasası, kimlik problemleri, yabancı düşmanlığı, etnik ve dinsel örgütlenmelerin yaygınlaşması ve siyasal hak talepleri damgasını vurmuştur⁴⁰. 2000 yılının ortalarında bu rakamın 2,7 milyon dolaylarında olduğu ifade edilmektedir⁴¹. Avrupa'ya göç eden Türk vatandaşlarının büyük bir kısmının (yüzde 95) yöneldiği on ülke arasında Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, Almanya, Hollanda, Norveç, İsveç, İsviçre ve İngiltere yer almaktadır⁴². Türkiye'den gerçekleşen dış göçün büyük oranda Avrupa ülkelerine yönelmesinin temelinde bireysel açıdan daha çok ve kolay kazanmak⁴³ daha güvenli bir gelecek yatarken devlet açısından ise işsizliğe ve ülkedeki döviz açığına çözüm bulmak ön plana çıkmaktadır⁴⁴. Ayrıca bu dönemde başka ülkelere seyahat etmede küreselleşmenin neden olduğu sınırları kolay aşmanın göç olgusuna hız kazandırdığı görülmektedir⁴⁵. Diğer taraftan yapılan istatistiklere göre Türkiye'den Avrupa'ya dış göç ağırlıklı olarak kırsal kesimden gerçekleşmiştir⁴⁶. Bu durumda uyum problemlerinin ortaya çıkmasında önemli bir faktördür. Zira kırsal kesimde yaşayan bireylerin geleneksel yaşam şekilleri Avrupa'nın ekonomik ve sosyal açıdan gelişmiş yaşam şekillerine uyum sağlamada zorlanmasına neden olmaktadır.

³⁸ Günay, "Göç, Din ve Değişme", 39-40

³⁹ TÜSİAD, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, 66.

⁴⁰ Günay, "Göç, Din ve Değişme", 39-40.

⁴¹ TÜSİAD, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, 66

⁴² TÜSİAD, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, 68.

⁴³ Göral ve arkadaşlarına göre Avrupa Birliği ile en fazla örtüşen kavram 2004'te "Ekonomik ve sosyal refah" iken 2014'te kavram "kültürel çeşitlilik" olarak görülmektedir⁴¹. Bireyler 2004'te ekonomik gerekçelerle (para kazanmak) Avrupa'ya göç ederken 2014'e gelindiğinde para kazanma gereksinimi geri sıralara düşmüş ve daha sosyal nedenler (farklı kültürleri tanımak gibi) ön plana düşmüştür.

⁴⁴ Ali S. Gıtmaz, *Yurtdışına İşçi Göçü ve Geri Dönüşler*, (İstanbul: Alan Yayınları, 1983), 103.

⁴⁵ Yağbasan, *Avrupa'daki Türkler*, 310.

⁴⁶ Selim Eren, "Göç, Toplumsal Değişme ve Din: Avrupa'ya Göç Eden Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11 (2007): 274.

III-Türklerin Avrupa Birliği Algısı

Türkiye'nin AB'ye girme sürecinde son dönemde reformların başladığı hızda sürmemesi ve AB üyesi ülkelerin Türkiye'nin AB'ye üyeliği konusundaki tavrı Türkiye ve AB ilişkileri odaklı birçok çalışmanın konusu olmaktadır. Çalışmalar 2004 sonrası ivme kazanmıştır. Özellikle Türk toplumunun görüşünü tespit etmek amacıyla yapılan çalışmaların yanı sıra Avrupa'da yaşayan Türk insanların da görüşleri araştırılmış ve tespit edilmiştir. Bu çalışmalardan biri Almanya'da yaşayan Türklerin Avrupa Birliği'ne ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi için 420 katılımcı üzerinde yapılan araştırmadır. Türkiye'nin AB'ye girmesinin gerekli olup olmadığına ilişkin soruya katılımcılar yüzde 60,5 oranında "hayır gerekli değil", yüzde 25,7 oranında "evet gereklidir" şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuç daha sonraki yıllarda yapılan araştırmalara göre olumlu kanaat düzeyinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Ankete katılanların yüzde 79,5'i Avrupa Birliği üye ülkelerinin Türkiye'nin Birliğe alınmasını zorlaştırdıklarına inandıkları görülmektedir. Buna karşın; "Hayır, zorlaştırmıyor" diyenlerin oranı ise sadece yüzde 7,6'dır⁴⁷. Yapılan benzer bir çalışmada da ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır. Korkmaz ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada, katılımcılar ne olursa olsun ne yapılırsa yapılsın Türkiye'nin AB'ye girmesine imkânsız olarak bakmaktadırlar⁴⁸. Çil yürütücülüğünde yapılan saha çalışmasında, Avrupa'da yaşayan 4051 kişiye anket yapılmıştır. Çalışmada katılımcılara Türkiye artık bölgesel ve küresel bir güç haline gelmektedir" ifadesine görüşülenlerin yüzde 69,6'sı katıldığını ifade etmiştir. Kısmen katıldığını belirtenler yüzde 21,8 oranında iken, katılmayanlar yüzde 8,7 oranındadır. AB'nin Türkiye'ye daha çok ihtiyacı bulunmaktadır ifadesine araştırmada yer alanların yüzde 69,1'i katılırken, yüzde 13,3'ü kısmen katılmaktadır. Bu görüşe katılmayanlar ise yüzde 17,6 oranındadır⁴⁹.

Avrupa'da yaşayan Türklerin yanı sıra Türkiye'de yaşayan vatandaşlar da artık AB ile ilgili olumsuz görüşlere sahip olmaya başlamıştır. Yapılan çalışmada 2001 yılında Türkiye kamuoyunun AB üyeliğine verdiği destek ('Türkiye'nin AB'ye katılımı iyi bir şey olur' ifadesi ile ölçülmektedir) yüzde 59'dur. 2004 yılına kadar bu destek artarak devam etmiş, 2004 yılında yüzde 71 ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2001 yılında "üyelik kötü bir şey olur" diyenlerin oranı yüzde 18 iken, en düşük oran 2004 yılında yüzde 9 ile ulaşılmıştır. 2004 yılından sonra destekte ciddi düşüşler kaydedilmiştir.

⁴⁷ Yağbasan, *Avrupa'daki Türkler*, 115-117.

⁴⁸ Korkmaz et al., "Yurtdışında Yaşayan Türkler," 238-239.

⁴⁹ Şükrü Anıl Çil et al. *Avrupa'da Yaşayan Türkler, Yaz Tatili Döneminde Türkiye'ye Gelen Türkler Örneği Saha Araştırması*, (Ankara: T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2011), 79.

Çalışmalarda AB'nin imajı Türkiye kamuoyunda 2005 yılından itibaren olumludan olumsuz doğru sert bir biçimde kaymakta ve buna paralel olarak da Avrupa Birliği'ne üyeliği iyi bir şey olarak nitelendirenlerin oranında da ciddi bir düşüş gözlemlenmektedir. 2005'te destek oranı yüzde 59'a gerilemiş, 2007'de ve 2008'de destek daha da düşmüştür^{50,51,52,53}. Hangi unsurun Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine engel oluşturduğunun tespit edilmesi amacıyla yönelik olarak geliştirilen soruya katılımcıların yüzde 46,4'ünün "Din" unsurunun engel oluşturduğu düşüncesine katıldıkları anlaşılmaktadır. Bir başka yandan "Millet", "Kültür" ve "Siyaset" gibi etnik ve politik gerekçelerin de Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne alınması sürecine engel oluşturan nedenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Avrupa Birliği'nin bir "Din ve Kültür Birliği" olduğu yönündeki yaygın kanaate Avrupa'da yaşayan Türklerin de katıldıkları belirlenmiştir⁵⁴. Diğer taraftan, Avrupa kamuoyunun Türkiye'nin üyeliğine şüpheyle yaklaşmasının nedenleri arasında Türkiye'nin nüfusu (Avrupa'daki genel kamu Türkiye'nin nüfusunun giderek artarak 100 milyonu geçeceği ve Türkiye'nin üyeliğinin bir göçmen akımına yol açacağı), Türkiye'nin ekonomisinin AB için bir yük olacağı düşüncesi ve Türkiye'nin değerlerinin AB değerleri ile örtüşmemesi yer almaktadır⁵⁵. Yine Türkiye'nin nüfusunun büyük çoğunluğunun Müslüman olması, İslamcı eğilimlere açık olduğu izlenimine yol açmaktadır, özellikle Almanya'da islamofobi⁵⁶ oldukça yaygın olduğu düşünüldüğünde bu önemli bir faktör olarak görülmektedir^{57,58}. Alkan'ın 10 farklı üniversitenin öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada olumlu ve olumsuz kanaat birbirine çok yakinken, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasına yönelik Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki olumsuz düşüncelerin kaynağında Fransa'nın ilk sırada geldiği ve ikinci sırada Almanya'nın yer aldığı düşünülmektedir⁵⁹. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu ile İktisadi ve

⁵⁰ Şenyuva, "Türkiye Kamuoyu," 99-103.

⁵¹ Yazgan ve Aktaş, "Türkiye Avrupa Birliği," 3.

⁵² Göral et al., *Üniversite Gençliğinde*, 46-48.

⁵³ Nail Alkan, *Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Avrupa Birliği Algısı*, (Ankara: Konrad-AdenauerStiftung, 2013), 20.

⁵⁴ Yağbasan, *Avrupa'daki Türkler*, 117.

⁵⁵ Yağbasan, *Avrupa'daki Türkler*, 103.

⁵⁶ İslamofobi ilk kez 1991 yılında kullanılmış ve sonraki yıllarda gerçekleşen (11 Eylül İkiz Kule saldırılarında sıkça gündeme gelmiş, Müslümanlara karşı ayrımcılık ve düşmanlık beslenmesi olarak ifade edilmektedir. Mustafa Yağbasan, *Almanya ve Türkiye Özelinde Kültürlerarası İletişim* (İstanbul: Literatürk, 2016), 87.

⁵⁷ Emine Akçadağ, "Avrupa Kamuoyunda Türkiye'nin İmajı ve Kamu Diplomasisinin Önemi", <<http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>>, Erişim Tarihi: Ocak 15, 2017, 1.

⁵⁸ Korkmaz et al., "Yurtdışında Yaşayan Türkler," 238-239.

⁵⁹ Alkan, *Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin*, 33.

İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine "Kamuoyu ve Türk Dış Politikası Algısı: Selçuk Üniversitesi Örneği" konulu araştırma kapsamında, "Sizce AB Türkiye'ye karşı güvenilir ve samimi davranıyor mu?" sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin yüzde 84'ü Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye güvenilir ve samimi davranmadığını, yüzde 2'si güvenilir ve samimi davrandığını ifade etmiş, yine aynı çalışmada "Türkiye'nin AB üyeliğinin engellendiğini düşünüyor musunuz?" sorusuna öğrencilerin yüzde 90'ı "Evet, engelleniyor", yüzde 10'u "Hayır, engellenmiyor" cevabını vermiştir⁶⁰. Yapılan bir başka çalışmada, Türkiye'nin AB üyeliğini desteklememe nedenleri olarak katılımcılar, yüzde 39,08'i "AB Hristiyan kulübüdür", yüzde 19,54'ü "AB Türkiye'yi üye devlet yapmayacak", yüzde 14,94'ü "Türk kimliği ve kültürü yok olacak", yüzde 12,07'si "çifte standart uygulaması", yüzde 12,07'si "gelecekte AB yok olacak", yüzde 2,30'u "diğer" cevabını vermiştir⁶¹. Yine öğrenciler üzerinde yapılan bir başka çalışmada, öğrencilerin yüzde 44,7'si Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine "evet" yönünde cevap verirken, yüzde 46,6'sı "hayır" cevabını vermiştir⁶². Avrupa'da yaşayan Türkler ve Türkiye vatandaşlarının büyük çoğunluğunun AB ile algıları olumsuz olsa da, Türkiye, AB ile ilgili kesin kararını vermiş değildir. Bu süreçte Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde Almanya'da yaşayan Türkler bir umut ışığı olarak görülmektedir. Almanya'daki 2. ve 3. Nesil Türklerin Sivil Toplum Kuruluşları'na yönelmesinin, o ülkedeki Türklerin etkisini arttıracığı ve olumsuz Türkiye imajının düzeltilmesi bakımından olumlu etkiler yaratacağı düşünülmektedir⁶³. Zira AB üyeliği yolundaki Türkiye'nin önündeki en büyük engellerden biri, AB kamuoyu nezdinde sahip olduğu olumsuz imajı olduğu düşünülmektedir. Bu yanlış kanaatlerin değiştirilmesi etkin, uzun vadeli ve organize bir kamu diplomasisi çalışmasını zorunlu kılmaktadır⁶⁴.

VI-Çalışmanın Amacı ve Önemi

Türkiye'de yaşayan vatandaşların Türkiye'nin AB'ye girme sürecine yönelik bir takım tutumlarının olduğu bilinmektedir. Ancak Avrupa'da yaşayan Türk kökenli vatandaşların da Türkiye'nin AB üyeliği sürecini nasıl değerlendirdikleri önem kazanmaktadır. Zira Avrupa'daki Türkler kendi

⁶⁰ Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu.

⁶¹ Taner Karakuzu et al., "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinde Avrupa Birliği Algısı Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme: Trakya Üniversitesi Uzunköprü Meslek Yüksekokulu Örneği," *Electronic Journal of Vocational Colleges* (2015): 159-160.

⁶² Aydın Ünal et al. "Üniversite Eğitimi Alan Öğrencilerin Avrupa Birliği Üyeliğine Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", *Electronic Journal of Vocational Colleges* (2012):28.

⁶³ Dartan, "Üyelik Sürecinde Almanya," 161.

⁶⁴ Akçadağ, "Avrupa Kamuoyunda," 7.

vatanları ile hala organik bağlarını sürdürmekle birlikte Türk vatandaşı olarak Türkiye'nin sosyal, siyasi ve ekonomik hayatı hakkında bir algıya sahiptirler. Aynı zamanda, yaşadıkları ülkede siyasi, hukuki ve sosyal hakları olan ve bu çerçevede Türkiye'yi temsil eden yabancı vatandaşlardır. Avrupa'da yaşayan Türk vatandaşların Türkiye ve yaşadıkları AB üyesi ülkenin ilişkilerini değerlendirecek ve Türkiye'nin AB sürecindeki konumu, birliğe girmesi ya da girmemesi ile birlikte Türkiye'de oluşacak şartları Avrupa'da yaşayan Türk vatandaşları ve Türkiye'de yaşayanlar bakımından objektif olarak değerlendirme olanağına sahiptir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı AB'ye katılım süreci için gerekli reform çalışmalarının kısmen yerine getiren Türkiye'nin Avrupa Birliğine girmesinin günümüz şartlarında gerekliliği, girememenin nedenleri, girdikten sonraki Türkiye yaşayanlar ve Avrupa'da yaşayan Türk vatandaşlarının şartlarında olabilecek değişiklikleri, Almanya ve Fransa'da yaşayan Türk vatandaşlarının bakış açısıyla ortaya koymaktır. Çalışmadan elde edilen bulgular, 2016'ya kadar olan süreçte zaman zaman hızlanan zaman zaman yavaşlayan reform uygulamalarının gerekliliği ve Türk hükümetinin Türk dış politikasında çalışmaların yönünü belirlemede fikir vermesi bakımından önem kazanmaktadır.

A-Yöntem ve örneklem

Araştırmanın verileri yapılandırılmış bir görüşme kılavuzu kullanılarak, yüz yüze, derinlemesine görüşmelerle toplanmıştır. Her görüşmeci ile 23 Şubat ve 3 Mart 2017 tarihleri arasında yaklaşık 45 dakika tek tek soru cevap şeklinde görüşülmüştür. Görüşme öncesi ses kaydı için görüşmecilerden izin alınmıştır. Çalışmanın evrenini yurtdışında yaşayan Türklerin oranı dikkate alındığında birinci sırada yer alan Almanya ve ikinci sırada yer alan Fransa oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini basit tesadüfi olarak seçilen Almanya ve Fransa'da uzun süre ikametgâhı ve oturma izni olan, Türk kökenli Alman ve Fransız vatandaşları oluşturmaktadır. Almanya'da yaşayan görüşmecilerin 9'unu erkek, 3'ünü kadın oluşturmaktadır. Fransa'da yaşayan görüşmecilerin ise 2'si kadın, 11'i erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların isimleri çalışmada yer almayacağı kendilerine ifade edildiği gibi çalışmada da Almanya'dan katılımcılar A1, A2, A3,... Fransa'dan katılımcılar F1,F2, F3,... şeklinde isimlendirilmiştir. Verilerin analizinde Strauss ve Corbin (1998)⁶⁵ tarafından geliştirilen temellendirilmiş kuram yaklaşımından faydalanılmıştır. Alanda yapılan daha önceki betimleyici çalışmalardan farklı olarak niteliksel araştırma yöntemi seçilmiştir. Bu yaklaşımla verilerin

⁶⁵ Juliet Corbin and Anselm Strauss, *Basics Of Qualitative Research Techniques and Procedures For Developing Grounded Theory* (2. Baskı, Thousand Oaks: Sage Publications, 1998).

analiziyle kavram kategorileri oluşturulmuş, bu kategoriler arasında karşıtlıklar ve benzerlikler gözetilmiş ve sonrasında seçici kodlama ile kategoriler arasındaki ilişki ortaya çıkartılmıştır.

B-Bulgular

Çalışmada bulgular Almanya ve Fransa'da yaşayan katılımcılar olarak iki farklı grup olarak değerlendirilmekte cevaplarındaki benzerlik ve farklılıklar belirtilmektedir.

1-Türkiye'nin AB'ye üye olması gerekli mi?

Almanya

Çalışmaya Almanya'da yaşayan katılımcıların Türkiye'nin AB'ye üye olmasının gerekli olup olmadığına ilişkin kanaatleri sorulduğunda 12 katılımcıdan 10'unun olumsuz görüş belirttiği, birinin çekimser kaldığı, birinin ise olumlu düşündüğü görülmektedir. Bayan katılımcılardan biri olumsuz biri olumlu ve biri ise çekimserdir. Olumsuz fikirlerin gerekçesi olarak ise AB'nin eski güçlü imajının olmaması, yakın zamanda dağılacakını düşünmeleri, İngiltere Fransa gibi bazı üye ülkelerin ise çıkma girişimleri olarak belirtilmektedir. Katılımcıların cevapları aşağıdaki gibidir:

A1: AB'nin artık eski gücü kalmadı. Eskiden Avrupa'nın cazibesi vardı. Yunanistan Bulgaristan olsun eskiden güçlü iken AB'nin güçlü bir tarafı vardı Yunanistan ve Bulgaristan'la bu dengeler bozuldu...(Üniversite mezunu, Alman firmasında satış temsilcisi ve 31 yaşında).

AB ülkelerinin inişli çıkışlı ilişkilerinin Türkiye'nin dış politikasına bağlayan görüşmeler

A2: Türkiye girmeden AB dağılacak. Eğer Türkiye dış politikada farklı bir politika izleseydi AB dağılılabildi. Türkiye yasa dışı işler yapan Suriyelileri geri almayı kabul etmeseydi AB dağılılabildi. Bütün ülkeler kabul etmeyeceğini gerekirse ayrılacağını söylediler. Türkiye imdadına yetişti ve AB dağılmaktan kurtuldu (Lise mezunu, tekniker, 50) şeklinde ifade etmektedir.

Türkiye'nin AB'ye üye olması ile ekonomik ve sosyal yaşam olarak olumsuz yönde farklılık yaşayacağını düşünen katılımcılar Türkiye'nin ekonomisinin kendisine yetecek düzeyde olduğu ve Euro'ya geçişle Türkiye'nin hem para değerinin düşeceğini hem de Türklerin kültürel değerlerinden vazgeçmek zorunda kalacaklarını belirtmektedirler.

A1: Türkiye'nin AB'ye girmesine gerek yok bence ekonomisi iyi gözüküyor... Benim düşüncem bir süre sonra Avrupa'nın Türkiye'ye ihtiyacı olacak. Türkiye'den aynı kaliteyi ucuzca alırlar...

A3: Türkiye'nin Avrupa Birliğine girmesini kesinlikle istemiyorum, Türkiye o zaman batır. Sanayisi batır. Kesinlikle Türkiye AB'ye girerse tam batır... Türkiye AB'ye girerse Euro'ya para birimini çevirmesi gerekir ve o zaman her taraf çok pahalı bir ülke olur...(Lise mezunu, esnaf, 39).

A4: Türkiye'nin Avrupa Birliğine girmesine gerek yok bence, Türkiye kendine yetiyor zaten. Kendisini kalkındıracak güçte (Üniversite mezunu, memur, 36).

A5: Türkiye'dekiler Avrupa ülkelerine zor uyum sağlar. Türkiye'deki sade kültürel yaşam bozulacak. Ayrıca biz düğün yapıyoruz 12'ye kadar bu tür şeylere kısıtlama gelir, ezana kısıtlama gelir (Lise mezunu, şoför, 36).

A11: İş ekonomiyeye kalsa almaları şart, toplum büyük potansiyel var, iş gücü iyi eğitilmiş. Yüzde 4 ekonomi büyüyorsa bu çok iyi...(Üniversite mezunu, satış temsilcisi, 39).

A6: Avrupa birliğine girmese daha iyi olur bence. Türkiye'nin yaşantısı çok farklı Müslüman bir ülke nasıl uyum sağlayacak (İlkokul mezunu, emekli, 66).

Katılımcılar Türkiye'nin AB'ye girmesi ile birlikte iç işlerine müdahale olacağını ve bunu çok istemediklerini belirtmektedirler.

A8: Türkiye'nin AB'ye üye olmasını istemem... Niye aldın ne yaptın kimse diyemez (Üniversite mezunu, emekli, 69).

A9: Türkiye'nin AB'ye üye olmasının Avrupa'nın bu olaylardan sonra istemiyorum, çıkarı varsa senin sırtını okşayıp da çıkarı yoksa öğretmenmiş gibi her şeyi dikte ettirmesi, buradan tüm Türkleri bezdirdi... İngiltere çıktı, Almanya'dan Fransa'dan sonra en güçlü ülkeydi, Portekiz İtalya ne olacak bilemiyoruz, Yunanistan güçlkle ayakta duruyor birkaç ülke daha çıktı mı dağılacak. Almanya son yıllarda çok para aktardı birlik dağılmasın diye buna rağmen Türkiye hala gireceğim diye uğraşıyorsa bilemiyorum (Lise mezunu, ofis elemanı, 44)

A11: AB Türkiye'nin menfaatine olmayacağını düşünüyorum, bu yüzden istemem. Hukuki açıdan eksikler var ama bunu Türkiye kendi başına da başarır illaki AB ülkelerinin şu doğru şu yanlış demesine gerek yok...

Türkiye'nin AB'ye üye olmasına olumlu kanaat belirten tek katılımcı gerekçe olarak Türkiye'nin Avrupa üzerinde söz hakkı olacağını belirtmektedir.

A7: Türkiye'nin AB'ye üye olması iyi olur, Türkiye'nin de söz hakkı olur... Buradaki Türklerle Türkiye'nin arasındaki bağlar güçlenir (Lise mezunu, ev hanımı, 42).

Fransa

Fransa'da yaşayan Türkler ise AB sürecine Almanya'da yaşayanlardan daha olumlu bakmaktadır, katılımcıların 6'sı AB'ye Türkiye'nin üye olması gerektiğini belirtmekte biri çekimser kalmakta diğer 6 kişi ise istememektedir. Olumlu kanaat bildirenler, Türkiye'nin standartlara uyma sürecindeki reform çalışmalarının Türkiye'nin sosyo-politik, ekonomik ve hukuki şartlarını olumlu yönde değiştireceğini düşünmektedir.

F1: Türkiye'nin AB'ne girmesini istiyorum. Ülkemin daha modern olacağını düşünüyorum (Lise mezunu, market işletmecisi, 40 yaşında).

F3: Çünkü birçok alanda düzelmelerin olacağına inanıyorum. Kanunlarda, sosyal alanda ve insan hakları konusunda düzelmelerin olacağına inanıyorum (İlkokul mezunu, emekli, 63).

F8: Evet çünkü toplumumuzun AB değerlerine entegre olması ticari anlamda da iyileştirmeler olacağına inanıyorum. Özgürlüklerin artacağına inanıyorum. AB'ye girmesini gerekli görüyorum (Lise mezunu, gıda toptancısı, 42 yaşında).

Türkiye'nin AB'ye üye olmasının Türkiye ile Fransa arasında vize problemlerine bir çözüm olacağını düşünen katılımcılar AB üyeliğine olumlu bakmaktadır.

F6: Türklerin Avrupa ülkelerinde serbestçe dolaşım imkânı olur (İlkokul mezunu, işçi, 44 yaşında).

F10: F11: Türkiye'nin AB'ye girmesini isterim. Daha kolay gidip gelmek için katkısı olur diye düşünüyorum (Lise mezunu, kuaför, 24 yaşında) .

Türkiye'nin AB'ye üye olması konusunda olumsuz kanaat belirtenlerin ise Almanya'da yaşayan Türk katılımcılar gibi, AB'nin eski gücünü kaybetmesi, Avrupa ülkelerinin Türkiye'nin AB'ye üye olma sürecindeki tutumu, Türkiye'nin hazır olmadığı gibi nedenleri ileri sürmektedirler.

F2: Türkiye'nin AB'ye girmesini gerekli görmüyorum. Avrupa ülkeleri şuan zaten zor durumda ekonomik olarak bitmiş durumdadır... Bence

Türkiye AB'ye üye olursa Yunanistan gibi batar (Lise mezunu, bar işletmecisi, 25 yaşında).

F4: Türkiye'nin AB'ye üye olmasını önce istiyordum ancak şuan istemiyorum. Bize çıkardıkları zorluklardan dolayı artık Türkiye'nin AB'ye üye olmasına sıcak bakmıyorum. Bize üvey evlat muamelesi yapıyor, ... Gümrüklerde sorun yaşamıyoruz. Bunlar iyi şeyler ancak ekonomik olarak düşünüldüğünde Türkiye'nin AB'ye olmasına gerek kalmadı bence. Ekonomik anlamda Türkiye'ye bir katkısının olacağına inanmıyorum (İlkokul mezunu, terzi, 51 yaşında).

F5: AB şuan bitmiş durumda. Türkiye'nin durumu daha iyi (İlkokul mezunu, işçi, 44 yaşında)

F13: Türkiye'nin AB'ye girmesini istemiyorum. Yararı olur ama Türkiye'ye yararı olmaz Avrupa Ülkelerine yararı olur. 50 yıldır bekliyoruz (Üniversite mezunu, işçi, 22).

F9: Hayır. Türkiye hazır değil. Siyasi, sosyal, ahlaki yönden olumsuz düşünülüyor. Türkiye'nin değişmesi gerekiyor (Ön lisans mezunu, işletmeci, 33 yaşında).

2-Gereksiz zorlaştırmalar

AB'ne aday ülke birçok ülke gibi Türkiye'den de uyum sürecinde birtakım sosyo-kültürel, siyasi ve ekonomik anlamda yükümlülüklere uyması beklenmekte ve Türkiye'nin yerine getirmesini talep edilmektedir Türkiye bu yükümlülükleri yerine getirdiği oranda, AB'ye tam üyelik hedefine yaklaşmaktadır. 2017'ye kısa bir zaman kala Türkiye'de son dönemde yaşanan siyasi, ekonomik ve toplumsal olayların değerlendirildiği 2016 yılına ait ilerleme raporunda bazı politika önerilerine yer verilmiş ve raporun ertesinde Avrupa Parlamentosu, Türkiye ile müzakereleri durdurma yönünde görüş bildirmiştir. Bu gelişmelerle hem Türkiye hem de Avrupa kamuoyunda gündeme gelen radikal/aşırı sağ oluşumlar sebebiyle birçok AB üyesi ülkenin, Türkiye'nin tam üyeliğine karşı açıktan cephe aldığı gündeme gelmektedir. Fransa ve Almanya'da yaşayan Türklerin yaşadıkları ülkenin dış politikasına dayanarak AB sürecinde Türkiye'nin kasıtlı olarak alınıp alınmadığı yönünde sorulara verdikleri cevaplar önem kazanmaktadır.

Almanya

Almanya'da yaşayan Türkler genel olarak Almanya hükümetinin Türkiye'yi AB'ye istemediğini belirtmekte ve gerekçe olarak Türk nüfusunun demografik özellikleri, din, ırk ve kültürel farklılıklar ve Türkiye'nin coğrafi durumunu sıralamaktadırlar.

A1: Angela Merkel hükümeti AB'ye üye olmamızı istemiyor... İsteseydi çoktan sokmuştu. Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan'dan daha iyi durumda...80 milyonluk bir Türk nüfus... Avrupa Türkiye'yi kaldıramaz. Türkiye de 80 milyon için destek göstermesi gerekiyor. Göç etme ihtimali var Türklerin, ailesini getirme ihtimali Avrupa bunu kaldıramaz ve yüzde yüz istemiyor... Türkiye'nin Müslüman olması, İran, Irak'a sınır olması Suriye'ye sınır olması din gibi faktörler almama nedeni.

A2: Alman hükümetinin niyeti hiç olmadı belliydi almayacakları. Ne zaman ki gümrük birliği imzalandı Türkiye ile işleri kalmadı. O karar çok çabuk imzalandı hiç beklemediler... Almanlar isteseler çok çabuk Türkiye'nin girmesini sağladılar. AB'ye girmemesinde ekonomisi, standartlara uymaması gibi şeyler yok tek sorun Müslüman olması.

A3: Merkel Hükümeti de bence Türkiye'yi AB de istemiyor onlar korktu, bütün Türkler Almanya'ya gelecek diye korkuyorlar. Türkiye heveslendi de ama dediğim gibi hükümet istemiyor bence Türkiye de bırakmalı.

A5: Kasıtlı ve kaç senedir her seferinde bir kasıtlı ortaya konan sorunlarla oyalıyor. Sınır olarak görüyorlar bizi... Dini nedenler çok etkili. Bir Almanla bir Avusturya ilişkileri ile Polonya ile Almanya ilişkileri farklı bunda mezhep farklılığı bile etkili...

A6: ...hiç bir Avrupalı Müslüman olduğu için Türkiye'yi istemiyor. Turist gidiyor ama onların işine geldiği için gidiyor. Geziyor geliyor.

A7: Yapılması gereken şeyler isteniyor ve o sözler yapılmadı deniliyor bazı şeyler öne sürülüyor bazı konularda katınsınız esneklik gösterin dediler başka bir şeyler çıktı ortaya bir şekilde Türkiye'nin girmesi istenmiyor. Zorlaştırmaya çalışılıyor ve bu sizin suçunuz biz almak istiyoruz ama siz isteklerimizi kabul etmiyorsunuz deniyor.

A8: Bunlar bizi istemiyor. Parlamento nüfusa göre söylüyor ve Türkiye istediği kanunu çıkarabilir. Ekstra zorlaştırıyorlar 50 sene oyalamışlar yine oyalıyorlar. Eskiden Romanya'yı aldılar Yunanistan'ı aldılar. Biz şansımızı kaçırdık. Önce girecektik.

A9: Alman hükümeti de halkı da istemiyor, araştırmalar da öyle söylüyor, dini faktörler, Müslüman ülkenin hiç olmaması, ekonomik olmayabilir, 15 senedir, sınır açılırsa 70-80 milyon insan Avrupa'ya gelecek... Merkel parti olarak baştan beri karşı, Merkel'in siyaseti onun üzerine kurulu anlaşmalı ortaklık olsun direkt üye olmasın, üye olmasın anlaşmalı ortaklık olsun...

Görüşmelerde ortak nokta Türkiye nüfusunun kalabalık oluşunun AB'ye üyelik sürecini etkilemesidir.

A11: 70-80 milyonluk bir ülke. Ve tarihten gelen etkili bir rol almak isteyecektir bu uyuşmuyor. Türkiye stratejisi ile Avrupa Birliği stratejisi uymuyor.

A12: Almanlar AB'ye girmemizi istemiyor. Sayıları çok fazla diye. Türkler Almanya'ya geldiklerinde çalışmak istemeyerek devletten geçinebilir...(Lise mezunu, ev hanımı, 42 yaşında)

AB ülkelerin Türkiye'yi Birliğe alma konusundaki tutumlarının kasıtlı olduğunu düşünen Almanya'da yaşayan Türkler, Türkiye'nin iç ve dış politikasının, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın söylemlerinin de bu süreci etkilediğini ifade etmektedir.

A1: Erdoğan'ın AB tutumu, coğrafi konumu, sınır olması. 80 milyon büyük bir ülke olması ve dini faktörler gerekçe olabilir.

A3: Türkiye'den Müslüman ülke olduğundan mı Erdoğan diktatör olarak bilinmesinden mi bilemeyeceğim ama istemiyorlar. Onlar Türkiye'nin AB şartlarına uyamayacağını biliyorlar ve Türkiye'nin bu şartları değiştiremeyeceğini biliyorlar özellikle zorlaştırıyorlar.

A5: Genel olarak AB'deki her ülke Hıristiyan ve İslam devletini almaları olasılığı yok. Merkel istese Fransa istemez, o istese Belçika istemez. PKK Belçika için yasa dışı bir örgüt değil Fransa Ermeni soykırımını destekliyor. Bunlar da etkiliyor.

A2: ... Erdoğan'ın..."girmeyiz, yok istemiyorum", onu demektense keşke geri dönüşü imzalamasaydı daha iyi olurdu.

Ancak A11 bunun tam tersi olduğunu: "Erdoğan'ın söylemleri çok etkilemiyor ilk başta biraz dikkate alınmıştı ama artık ciddiye alınmıyor." sözleriyle ifade etmektedir.

Fransa

Fransa'da yaşayan Türkler de Fransa hükümeti başta olmak üzere AB ülkelerinin Türkiye'nin AB'ye üye olmasını istemediğini ve bu yönde zorlaştırmaların olduğunu belirtmektedirler. Gerekçe olarak Almanya'da yaşayan Türklerde olduğu gibi, dini farklılıklar, Türk nüfusunun kalabalık olmasını ileri sürmektedirler.

F1: Bazen zorlaştırıyorlar. Biraz korkularının olduğunu düşünüyorum. Türkiye ilerleyip önümüze geçerler diye düşünüyorlar bence.

F3: Fransız Hükümeti Türkiye'nin AB'ye girmesini istemiyor. 80 milyon nüfus ile Türkiye'nin AB'ye üye olması halinde Almanya ve Fransa'yı geçeceği düşünülüyor. Türkiye'nin Müslüman bir ülke olması da süreci olumsuz yönde etkiliyor.

F4: Türkiye'nin AB'ye girmesini zorlaştırıyorlar. Çünkü Türkiye'nin çoğunluğunu Müslüman vatandaşlar oluşturuyor. Bu Türkiye'yi AB'ye almamaları için önemli bir etkidir. Türkiye için her zaman yeni şartlar ve zorluklar çıkarıyorlar. Bizden sonra başvurup bizden önce AB'ye giren ülkeler var. Biz hala giremiyoruz. Sebebi ise bence Türkiye'nin Müslüman ülke olması.

F6: Türkiye'nin AB'ye üye olması durumunda birçok ülkeden daha fazla söz sahibi olacak duruma gelecek. Dolayısıyla bunu istemiyorlar... Ekonomisi iyi olur diye korkuyorlar. Kıskançlık var. Türk düşmanlığı zaten var.

Görüşmeciler arasında Türkiye'nin AB'ye üye olması birlik ülkeleri tarafından kasıtlı şekilde zorlaştırma gerekçelerinin Türkiye'nin çoğunluğunu Müslüman bir ülke olması, nüfusun fazlalığı, kültürel farklılıkların yanı sıra Türkiye'nin iç politikası ve siyasi söylemlerden kaynaklandığını düşünenler de yer almaktadır.

F8: Bu görüşe katılmıyorum. Türkiye daha fazla çaba göstermeli AB'ye girmek için çaba göstermeli bence.

F9: İstemiyorlar. Türkiye'de söylemlerle bazen zorlaştırıyorlar. Türkiye istikrarlı değil. Hedefi yok.

F7: Türkiye'nin Müslüman bir ülke olması üyelik sürecini de olumsuz yönde etkiliyor. Çünkü AB'ye üye olan ülkelerin çoğunluğu Hristiyan ülkelerden oluşuyor. Türk yetkililerinin AB ile ilgili açıklamaları, Özellikle olumsuz açıklamalar sürece zarar veriyor (İlkokul mezunu, işçi, 41 yaşında)

3-Türkiye'nin AB'ye sürecinin Avrupa'da Yaşayan Türklere Etkisi

Türkiye'nin AB'ye girme süreci ve girmesi ya da girmemesi durumunda Almanya ve Fransa'da yaşayan Türklerin sosyo-kültürel, hukuki ve ekonomik şartlarına olabilecek değişiklikler hakkında öngörülerini öğrenmek amacıyla Almanya ve Fransa'da yaşayan Türk vatandaşlarına yöneltilen sorulara alınan cevaplarda ortak sonucun, Fransa ve Almanya'nın hukuksal yapısından dolayı bu ülkelerde yaşayan Türk vatandaşların hak ve yükümlülüklerinde bir değişikliğin olmayacağı yönündedir. Ancak AB'ye üye olması ile Türkiye'deki şirketler ve vatandaşlar için gümrük serbestliği

ile birlikte ortaya çıkabilecek iyileşmenin ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyde olacağını belirtmektedirler.

Almanya

A2: AB'ye Türkiye girerse buradaki Türklerin şartlarını değiştirmez.... İşverenler de kontrol ediliyor. Vergisini verdikten sonra, yıl sonunda vergi kontrolünden geçiyorlar yıllık herkesin neler yaptığı biliniyor. İmaj açısından bir şey değiştirmez. Almanlar için güçlü olmak ya da olmamak ekonomik durumuna bağlı.

A8: Buradaki Türkleri nasıl etkiler, Türkiye'den Türk bakkallarına ihracat yapılabilir buradaki Türkler de Türk bakkallarından her şey bulabilir.

A5: Türk arkadaşlarımı Avrupa da görmek isterim, gelsinler, ama Türkiye'den gelen 30 milyonun 29'u geri döner çünkü uyum sağlayamaz.

A7: Buradaki Türklerle Türkiye'nin arasındaki bağlar güçlenir

A11: Yararı burada yaşayıp da Türkiye'de iş kurmak isteyen oradaki yasalara daha çok güvenip daha çok yatırım yapmak isteyebilir. AB yasaları geçerli olsa bu yatırım fikrini gerçekleştirebilir. Türkiye'den buraya göç artsa yabancı popülist eğilimlerin artacağını düşünüyorum.

Fransa

Almanya'da yaşayan Türklere benzer olarak Fransa'nın hukuksal yapısı nedeniyle hak ve özgürlükler anlamda bir değişikliğin olmayacağını ancak kültürel ve ekonomik olarak geçiş serbestliği ile birlikte Türkiye'den Fransa'ya gelmek isteyen yakınlarına dolayısıyla da kendilerine faydası olacağını düşünmektedirler.

F5: Biz zaten Fransız vatandaşıyız. Bize herhangi bir katkısı olmaz. Fransa AB'ye üye bir ülke. AB'nin faydalarını biz zaten yaşıyoruz. Türkiye'nin AB'ye üye olması bizi değil de Türkiye'de yaşayan vatandaşları etkiler.

F7: Sadece gümrük geçişlerinde biraz sıkıntı yaşıyoruz. Türkiye AB'ye üye olursa bu sorun ortadan kalkar. Gümrükten geçiş kolaylaşır.

F12: Her tür yönden olumlu katkısı olur. Piyasa açık olur. Gümrük kolaylaşır. Artı vergiler olmaz.

F3: Türkiye'nin AB'ye üye olmaması en azından ülkeye giriş çıkışlarımızı zorlaştırıyor. Çifte standardın uygulanması anlamında zararı oluyor.

Sonuç

58 yıldır Avrupa Birliği'ne üye olmak isteyen Türkiye'nin, 1999 Helsinki Zirvesi'nde Türkiye aday ülke statüsü elde etmesiyle birlikte hükümet politikası olarak AB standartlarına uyum çabaları doğrultusunda bir takım uygulamalar yürürlüğe girmiştir. Ancak Türkiye'nin katılım müzakerelerine başlama kararı alınmış olsa da bu tarihten sonra uyum sürecindeki gerekli olan reformların yavaşladığı yönünde kanaatler oluşmuştur. Son olarak 9 Kasım 2016 tarihinde Avrupa Birliği (AB) Komisyonu Türkiye'nin nihai ilerleme raporunu ilan etmiştir. Rapora göre AB ile inişli çıkışlı süreçte 2015 sonrası reformlar beklenen hızda gitmemiş⁶⁶ ve yakın zamanda AB'nin Türkiye ile müzakereleri durdurduğunu açıklamıştır. AB'ye girmek için başvuran Türkiye'ye karşı birçok Avrupa ülkesi de cephe alarak, Türkiye'nin üyeliğine karşı çıkmaktadır. Yapılan araştırmalarda da Türkiye'de ve Avrupa'da yaşayan Türklerin, Türkiye'nin AB'ye girmesinin gerekliliği konusunda tutumlarının olumsuz yönde arttığı görülmektedir. Türkiye'nin AB'ye üye olmasının kamuoyu desteği 2004 yılında yüzde 71 ile en yüksek seviyesine ulaşmış 2008'de destek yüzde 50'nin altına düşmüştür^{67,68,69}. Ayrıca yapılan araştırmalarda AB ülkelerinin Türkiye'nin birliğe girmesinin kasıtlı olarak zorlaştırdığı düşünülmemektedir^{70,71,72}.

Bu doğrultuda yapılan çalışmada katılımcıların Fransa ve Almanya'daki göçmenlerin Türklerin AB üyeliğinin gerekliliği konusunda çok küçük de olsa görüş farklılıklarının olduğu görülmektedir. Çalışmaya Fransa'da yaşayan katılımcıların aksine Almanya'da yaşayan katılımcıların neredeyse tümü (Bir çekimsel ve bir onay dışında tüm katılımcılar) Türkiye'nin AB üyeliğine girmesini istememektedir. AB'nin artık eski gücü kalmadığını düşünen katılımcılar AB'nin belirsizliğine vurgu yapmaktadır. Aynı zamanda AB ülkelerinin Türkiye'nin iç ve dış politikasına müdahale etme riskinin de olduğunu belirten katılımcılar, AB'yi ülkeyi yönlendirmede "öğretmen" metaforu kullanarak açıklamaktadır. Metaforda "Öğretmen" büyük bir grubu kontrol altına alan, sınıfta hiyerarşik baskı uygulayan kişi(ler) olarak düşünülmemektedir. Aynı zamanda kültürel yaptırımlar da hala Türkiye ile organik bağlarını devam ettiren Türk kökenli Almanlar için endişe

⁶⁶ Boyraz, "2015-2016 İlerleme Raporu," 1.

⁶⁷ Yazgan ve Aktaş, "Türkiye Avrupa Birliği," 3.

⁶⁸ Göral et al., *Üniversite Gençliğinde*, 46-48.

⁶⁹ Alkan, *Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin*, 33

⁷⁰ Yağbasan, *Avrupa'daki Türkler*, 103-117.

⁷¹ Akçadağ, "Avrupa Kamuoyunda," 1.

⁷² Korkmaz et al., "Yurtdışında Yaşayan Türkler," 238-239.

konusudur. Kültürel açıdan dikte edilen uygulamalar yazın kısıtlı zamanda bile Türkiye'ye geldiklerinde gece geç vakitlere kadar devam eden eğlence alışkanlıklarından alıkonulma korkusunu gündeme getirmektedir. Dolayısıyla çalışmaya Almanya'da yaşayan Türk katılımcılar AB'ye üye olmanın Türkiye için gerekli olduğuna düşünmemektedir. Çalışmaya Fransa'da yaşayan katılımcıların yaklaşık yarısı Türkiye'nin AB üyeliğine girmesini onaylamakta ve istemektedir. Olumlu kanaat bildirenler, Türkiye'nin standartlara uyma sürecindeki reform çalışmalarının Türkiye'nin sosyo-politik şartlarını olumlu yönde değiştireceğini düşünmektedir. Onlar için AB "modern" yaşamaktır. Türkiye'nin de modernleşmesi için AB reformları bir fırsattır. AB'ye katılım aynı zamanda sınırların kalkması serbest geçiş hakkıdır. Yüz yüze görüşme sonucunda araştırmaya katılan Fransa'da yaşayan Türk katılımcıların olumsuz kanaatlerindeki temel nedeni Almanya'da yaşayan katılımcılara benzemektedir. Gerekçeler her ne kadar farklı olsa da Almanya ve Fransa'da yaşayan ve araştırmaya katılan Türk katılımcıların AB algısının özellikle 2005'ten sonra olumsuz yönde değiştiği görülmektedir. Her iki ülkede yaşayan Türk vatandaşların AB algısı benzerlik göstermektedir. Diğer bir benzerlik her iki ülkede yaşayan Türkler, Türkiye'nin AB'ye üye olmaması gerektiği kanaatlerinin gerekçesini daha önceki çalışmalardan farklı olarak Türkiye ekonomisinin AB ülkelerinkinden daha iyi olması olarak açıklamaktadır. Çalışmada Almanya ve Fransa'da yaşayan Türk katılımcıların hepsi genel olarak Fransa ve Almanya hükümetinin Türkiye'yi AB'ye girmesini istemediğini ifade etmektedir. Gerekçe olarak daha önceki çalışmalara^{73,74,75} benzer olarak dini farklılık, Türkiye'nin genç bir nüfusa sahip olmasının Almanya ve Fransa'ya endişe verici olması olarak açıklanmaktadır. Ayrıca her iki ülkede yaşayan Türk kökenli vatandaşlar Türkiye'nin ekonomik ilerlemesinin de Türkiye'nin AB'ye girmede kasıtlı olarak zorlaştırılma gerekçesi olarak görmektedir. Hem Türkiye'nin AB'ye girmemesi gerekçesi hem de AB ülkelerinin Türkiye'nin birliğe girmede kasıtlı olarak zorlaştırdığı gerekçesinin yer aldığı kategoride benzer kod Türkiye'nin güçlü ekonomik yapısıdır. Çalışmaya Fransa ve Almanya'da yaşayan Türk katılımcılar kitle iletişim araçlarının etkisi ve yalnızca yaz dönemi için geldikleri Türkiye'nin ekonomisini olduğundan daha ilerlemiş olarak algılamaktadır. Bu da Türkiye AB ilişkilerindeki algılarına yön vermektedir.

Yapılan çalışmalardan farklı olarak katılımcılar Türkiye'nin coğrafi durumunun da süreci etkilediğini belirtmektedir. Özellikle 2010 yılından

⁷³ Yağbasan, *Avrupa'daki Türkler*, 103

⁷⁴ Akçadağ, "Avrupa Kamuoyunda," 1.

⁷⁵ Korkmaz et al., "Yurtdışında Yaşayan Türkler," 238-239.

sonra Suriye'de hareketlenen iç politikanın bir sonucu olarak ortaya çıkan iç savaş en çok komşu Türkiye'yi etkilemiştir. Birçok Suriyeli mültecinin Türkiye'ye göç etmesi, Avrupa ülkelerinin de sorunları arasında yer almıştır. Çalışmaya katılan Fransa ve Almanya'da yaşayan Türklere göre Avrupa'yla kapı görevi gören Türkiye ve dolayısıyla sürekli artan göçmen sayısı Türkiye'nin AB'ye girmesiyle sadece Türkiye'nin sorunu olmaktan çıkacağı endişesi de AB sürecinde Türkiye'nin kasıtlı olarak engellenmesinin gerekçesi olarak görülmektedir. Türkiye'ye AB protokolüne göre sınırları açmak, aynı zamanda göçmenlere de sınırları açmak demektir. Ortadoğu ülkeleri ile komşu olan Türkiye'nin AB'ye girmesi demek Orta Doğu ile AB ülkelerinin de sınır olması demektir.

Son olarak Fransa ve Almanya'da yaşayan Türk katılımcılar, Türkiye'nin AB üyeliğinin onların sosyo-kültürel ekonomik ve siyasi düzlemde şartlarını etkileyip etkilemeyeceğine yönelik kanaatleri her iki ülkenin vatandaşı olarak şartlarının etkilenmeyeceği yönündedir. Ancak Türkiye'de yaşayan Türk vatandaşlara tanınan geçiş serbestliği ile Fransa ve Almanya'da yaşayan Türk vatandaşları ana vatanları ile kültürel bağların kuvvetleneceğini düşünmektedir. Ayrıca Türk firmalarına sağlanan vergi muafiyeti avantaj olarak görülmektedir.

Kaynakça

- Abadan-Unat, Nermin. *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Alkan, Nail. *Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Avrupa Birliği Algısı*. Ankara: Konrad-Adenauer Stiftung, 2013.
- Akçadağ, Emine, "Avrupa Kamuoyunda Türkiye'nin İmajı ve Kamu Diplomasisinin Önemi", Erişi Tarihi: Ocak, 2017. <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>
- Armaoğlu, Fahir. *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. İstanbul: Alkım, 2010
- Baykal, Sanem ve Arat, Tuğrul. "1990-2001: AB'yle İlişkiler", içinde *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Editör: Baskın Oran, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2002): 326-365.
- Boyras, Hacı Mehmet. "2015-2016 İlerleme Raporu ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri", *SETA, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı: Perspektif* 154 (2016): 1-5.
- Büyükçekek Mehmet, "Kamuoyu ve Türk Dış Politikası Algısı: Selçuk Üniversitesi Örneği", *Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi* 19 (2016):169-179.
- Corbin, Juliet ve Strauss, Anselm. *Basics Of Qualitative Research Techniques and Procedures For Developing Grounded Theory*. Second edition Thousand Oaks: Sage Publications, 1998.

- Çil, Anıl Ş., Küçükcan Talip; Gencer Mustafa; Koçak, Abdullah, Osmanoğlu Emir ve Değirmenci Fatih. *Avrupa'da Yaşayan Türkler, Yaz Tatili Döneminde Türkiye'ye Gelen Türkler Örneği Saha Araştırması*, Ankara: T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2011.
- Dartan Muzaffer. "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Almanya'daki Türk Lobi Gücünün Rolü", *Marmara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 20 (2012): 141-163.
- Davutoğlu Ahmet. *Stratejik Derinlik*. İstanbul: Küre, 2014.
- Demirkıran Özlem, Çiçek Eda, Eltetik Havva ve Sarıkçıoğlu Melike. "Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Son Dönem", *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi* 3 (2010): 55-75.
- Eren, Selim. "Göç, Toplumsal Değişme ve Din: Avrupa'ya Göç Eden Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (2007): 267-288.
- Gerven, Van Walter. *The European Union A Polity of States and Peoples*. Stanford: University Press, 2005.
- Gitmez, Ali S.. *Yurtdışına İşçi Göçü ve Geri Dönüşler*. İstanbul: Alan Yayınları, 1983.
- Göral, Emirhan; Özdemir Lale; Yurtkoru, E. Serra ve Dartan, Muzaffer. *Üniversite Gençliğinde Avrupa Birliği Algısı: Marmara Üniversitesi 2004 ve 2014 Anketlerinin Bir Değerlendirmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü, 2014.
- Günay Ünver, Göç, Din ve Değişme: Batı Avrupa'daki Türk İşçileri Örneği, *Bilimname* 3 (2003): 35-64.
- Karpat Kemal H.. *Türk Dış Politikası Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2012.
- Karakuzu Taner, Aktoprak Seyfi, Erk Çiğdem ve Limon İlker. "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinde Avrupa Birliği Algısı Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme: Trakya Üniversitesi Uzunköprü Meslek Yüksekokulu Örneği," *Electronic Journal of Vocational Colleges* (2015): 155-163.
- Karasu, Mithat, Arman, "Türkiye'de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 57 (2008): 256-281.
- Korkmaz, Murat; Aras, Gökşen ve Yücel, Ali S. "Yurtdışında Yaşayan Türklerin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecine İlişkin Görüşleri", *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi* 4 (2015): 217-241.
- Kurtoğlu, Sergün, *Avrupa'da Yaşayan Türklerin Avrupa Birliği'ne İlişkin Kamu Gündemi Oluşması Sürecinde Avrupa Birliği'ne Yönelik Tutumlarının Kalitatif*

- Bir Değerlemesi:Avusturya Örneği*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, 2010.
- Mütevellioglu, Nergis Schulze. "Yurtdışına İşçi Göçünün 40. Yılına Doğru: F. Almanya'daki Türklerin Değişen Profili ve Sorunları". *Mülkiye* 222 (2000): 71-72.
- Pazarcı, Hüseyin. *Avrupa Topluluklarının Uluslararası İlişkileri: Hukusal Çerçeve*, Ankara: Ankara Üniversitesi ATAUM, 1991.
- Sobacı, Mehmet, Z. "Avrupa Birliği Koşullarının Etkinliği Bağlamında Türkiye'de Reform Üzerine Bir Analiz". *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 10 (2010): 85-100.
- Şenyuva, Özgehan. "Türkiye Kamuoyu ve Avrupa Birliği 2001-2008: Beklentiler, İstekler ve Korkular", *Uluslararası İlişkiler* 6 (2009): 97-123.
- Thody, Philip. *An Historical Introduction to the European Union*, New York: Routledge: 1997.
- Toksöz, Fikret. *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Yerel Yönetim*. Türkiye Belediyeler Birliği, 2010.
- Turan, Sibel. *Yunanistan ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Giriş Süreçleri Üzerine Bir İnceleme*. Editör: S. Turan, Keşan Sempozyumu: Keşan Belediyesi Yayınları, 335-351, 2003.
- TÜSİAD, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Bağlamında Uluslar arası Göç Tartışmaları 2006*, İstanbul: Yayın No: TÜSİAD-T/12/427, 2006.
- Ünal, Aydın; Dursun, Bahtiyar; Özkan, Selçuk; İzmirli, Sultan M.; Altay, Ahmet ve Gürdal Seda Akın. "Üniversite Eğitimi Alan Öğrencilerin Avrupa Birliği Üyeliğine Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma," *Electronic Journal of Vocational Colleges*, (2012): 21-31.
- Yağbasan, Mustafa. "Avrupa'daki Türklerin AB Hakkında Görüşleri (Almanya Özelinde Bir Alan Araştırması)", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 7 (2008): 97-118.
- Yağbasan, Mustafa, *Almanya ve Türkiye Özelinde Kültürlerarası İletişim*, İstanbul: Literatürk, 2016.
- Yazgan Hatice ve Aktaş Altan, "Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Kamuoyu Faktörü: Çankırı İli Örneği," *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 2 (2012): 1-23.
- BBC Türkiye: "Erdoğan: AB müzakerelerini referanduma götürebiliriz", Erişim Tarihi Ağustos5,2017.http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/06/160623_erdogan_ab_muzakere_referandum
- T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, *Genişlemenin Tarihçesi*, Erişim Tarihi: Mart 20, 2017.
<http://www.ab.gov.tr/index.php?p=264&l>

